

Lätta vapen

Svåra problem

Malin Berggren

Lätta vapen – Svåra problem

Malin Berggren

PAX Förlag Sverige, Stockholm, november 2002

ISBN: 91-85678-98-8

Distribution:

Kristna Fredsrörelsen

Starrbäcksgatan 11, 172 99 Sundbyberg

08-453 68 40, kristna.freds@krf.se

www.krf.se

Röda Korsets Ungdomsförbund

Box 6239, 102 34 Stockholm

08-457 75 70, info@rkuf.se

www.rkuf.se

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen

Box 4134, 102 63 Stockholm

08-702 18 30, info@svenska-freds.se

www.svenska-freds.se

Inledande kommentarer om denna skrift

Denna skrift bygger i huvudsak på rapporterna *Small Arms Survey 2001 – Profiling the problem* och *Small Arms Survey 2002 – Counting the human cost*. Fakta och information är, i de fem första kapitlen och där inte annat anges, uteslutande hämtad ur dessa rapporter. Utgivarna av denna svenska skrift tackar Small Arms Survey för deras medgivande till detta. För mer information om Small Arms Survey och deras senaste årsbok, kontakta dem via:

www.smallarmssurvey.org

En stor utmaning i fråga om lätta vapen är att tillgången på information är kraftigt begränsad. Flera av uppgifterna i denna skrift är därför uppskattningar baserade på offentliga källor.

Denna rapport har tagits fram med stöd av Sida.

Sida har ej medverkat i utformningen av rapporten och har inte tagit ställning till de synpunkter som framförs.

Förord

Få vapen sprider så stort mänskligt lidande som de lätta vapnen. De lätta vapnen trotsar gränskontroller, överskrider åldersgränser och dras till konfliktområden. De är billiga, de är enkla, de är många och de är livsfarliga.

Det är inte främst stridsvagnar, ubåtar och stridsflygplan, utan maskingevär, granatkastare och pansarskott som används i de krig som rasar i världen. Mängder av sådana lätta vapen florerar på den svarta marknaden och när en konflikt bryter ut strömmar dessa vapen mot den nya krigsskådeplatsen.

Under senare delen av 1990-talet har problemen med spridningen av lätta vapen uppmärksammats av allt fler. Det uppskattas att det idag finns mer än 600 miljoner lätta vapen i världen; ett vapen för var tionde människa.

Sverige är ingen liten aktör när det gäller internationell vapenhandel. Det svenskproducerade granatgeväret Carl-Gustaf har sedan början av 1960-talet sålts till många länder runt om i världen och har använts i en mängd krig, bland annat i Burma, Sri Lanka och Indien.

Men även inom Sverige har vi omfattande problem med olika typer av skjutvapen. Ingen vet riktigt hur många de är eller i vilkas händer de befinner sig.

På många håll, både i Sverige och utomlands, tas initiativ för ökad kunskap om problematiken med lätta vapen. I Sverige har nätverket Swedish Action Network on Small Arms – SANSAs bildats. Inför FN:s konferens om lätta vapen sommaren 2001 tände SANSAs 1000 ljus på Sergels Torg i Stockholm till minne av de 1000 människor som dödas och skadas av lätta vapen varje dag i världen.

Denna skrift är ett led i att öka kunskapen om problemen med lätta vapen. Den är en följd av ett ökat engagemang i Sverige och utomlands för denna fråga. Ett engagemang som måste öka ytterligare för att en verklig förändring ska kunna åstadkommas.

Rolf Lindahl, redaktör, oktober 2002

Innehåll

Lätta vapen - Svåra problem.....	7
Vad är lätta vapen? 7 – Trender efter kalla kriget 9	
Se effekterna i vitögat	11
Hur påverkar lätta vapen? 11 – Direkta effekter 12 –	
Indirekta effekter 14 – Könrelaterat våld 15 –	
Barnsoldater 15 – Ett hot mot utveckling 15 –	
Mänskliga rättigheter 16	
Mer än en halv miljard vapen.....	17
Vem har egentligen lätta vapen? 17 – Fördelning av	
ägarskapet 18 – Den beväpnade allmänheten 21	
Produkter och Producenter	22
Ett globalt fenomen 22 – Värdet på produktionen 23 –	
Vilka är producenter respektive mottagare? 24 –	
Olaglig produktion 26	
Handeln med lätta vapen.....	27
Den tillåtna handeln 27 – Den grå marknaden 28 –	
Den olagliga handeln 30	
Sveriges roll	33
Lagar och regler 33 – Produktion och Export 33 –	
Svensk politik 36	
Åtgärder	37
Frivilligorganisationer 37 – Statliga aktörer 40	
Tips på mer information.....	43
Källor	44
Tryckta källor 44 – Övriga källor 44	

Lätta vapen - Svåra problem

Vad är lätta vapen?

Det finns ännu ingen internationell definition av lätta vapen (på engelska "small arms and light weapons"). Lätta vapen är enkelt uttryckt olika skjutvapen¹; från pistoler till vissa typer av pansar- och luftvärnsrobotar. Begreppet inkluderar enklare vapen som är avsedda att användas av individer (small arms) till exempel pistoler, revolverar, gevär och enklare maskingevär. Men också större militära vapen som används av flera personer tillsammans (light weapons) till exempel tunga maskingevär, granatgevär och bärbara luftvärnssystem. "Lätta vapen" kan alltså vara såväl vapen som privatpersoner använder vid jakt som polisens pistoler, gerillagruppernas maskingevär och militärens luftvärnsrobotar. Till kategorin "större vapensystem" brukar man räkna stridsflygplan, stridsvagnar, missiler, radarsystem, tyngre artilleri och stridsfartyg. Lätta vapen skiljer sig från andra konventionella vapen bland annat genom att de är förhållandevis lätta att bära med sig liksom att det i de flesta länder är helt lagligt att äga vissa av dem privat. I riktlinjer från en expertgrupp inom FN² finner du mer detaljerade definitioner.

I denna skrift menar vi med lätta vapen; *militära och civila vapen som kan bäras och användas av en eller ett fåtal personer.*

Det finns vissa problem och utmaningar särskilt för lätta vapen:

- Det finns hundratusentals vapen i omlopp vilket gör att de är lätta att få tag på.

---

¹ I denna skrift har begreppen "lätta vapen" och "skjutvapen" samma betydelse.

² Report of the Panel of Government Experts on Small Arms, UN documents A/52/298; 27 Aug 1997

³ I denna skrift har begreppen "lätta vapen" och "skjutvapen" samma betydelse.

⁴ Report of the Panel of Government Experts on Small Arms, UN documents A/52/298; 27 Aug 1997

Visste du att det finns minst 638 miljoner skjutvapen i världen.

Uppskattningsvis producerades cirka 4,3 miljoner lätta vapen under år 2000.

80 procent av Albanien militära vapenförråd plundrades under krisen 1997. 2 500 raketdrivna granater, 800 granatkastare, 1,5 miljarder kulor (ammunition), 3,5 miljoner handgranater och 1,4 miljoner anti-personella minor hamnade utanför statens kontroll

- Vapnen är billiga, enkla att använda och lätta att transportera.
- De har lång livslängd och kan därför användas om och om igen. Ofta säljs de vidare från konflikt till konflikt.
- Det stora antalet företag och länder som producerar gör det svårt att kontrollera tillverkningen av vapen.
- I många länder är det lagligt att använda vapnen för individuell säkerhet vilket också leder till att allt fler skaffar dem när staten misslyckas med att garantera säkerheten för medborgarna.
- Länder har olika regler för vapeninnehav vilket leder till svårigheter att kontrollera spridning och att bestämma vapnens ursprung.
- Det finns en "grå" och en "svart" marknad för lätta vapen som inte sällan är kopplad till internationell brottslighet, narkotikasmuggling samt grupper som håller på med gerilla- eller terroristverksamhet.
- Vapnen finns i omlopp bland befolkningar långt efter att en väpnad konflikt avslutats vilket gör samhället osäkert. Det krävs därför stora insatser för insamling av vapnen och integrering av stridande parter efter en väpnad konflikt.
- Det finns en relation mellan flödet av lätta vapen, ekonomisk osäkerhet och sociala och politiska konflikter.

Olika typer av produktion

Tillåten produktion: Den tillverkning av lätta vapen som är tillåten inkluderar

- a) sammansättande av delar som inköpts lagligt,
- b) tillverkning med licens från myndighet eller
- c) licensierad produktion (ett företag i land A kontrakterar ett företag i land B för att de ska producera vapnen).

Illegal produktion: Den illegala sidan inkluderar

- a) sammansättande av delar som inskaffats på olagliga vägar,
- b) produktion utan licens från myndighet och
- c) "hemmagjorda vapen" som tillverkas i hemmen eller små verkstäder utan tillstånd.

Trender efter kalla kriget

Tillverkningen av lätta vapen är den del av försvarsindustrin som är mest spridd över världen. Även om den totala kapaciteten i produktionen faktiskt har gått ner under senare år så har antal producerande företag och länder ökat efter kalla krigets slut. Under kalla kriget, fram till 1989, skedde den största delen av produktionen inom företag som ägdes av staten. Privatiseringar och omorganisering av vapenindustrin har emellertid gjort att den största andelen av produktionen idag sker inom privatägda företag. Det gör det svårare för regeringar att kontrollera tillverkning, ägande och handel med dessa vapen.

Antalet lätta vapen i omlopp har inte minskat trots att produktionen har gjort det. För det första har dessa vapen en lång livslängd: de håller för att användas om och om igen. För det andra har det uppstått överskottslager när länder har moderniserat och minskat sina väpnade styrkor efter kalla kriget. Problemen med lätta vapen ska dock inte bara skyllas på återanvändning av redan existerande förråd utan även på utvecklingen av nya och bättre vapen vilket gör att det hela tiden finns vapen som är lätta, billiga och enkla att använda.

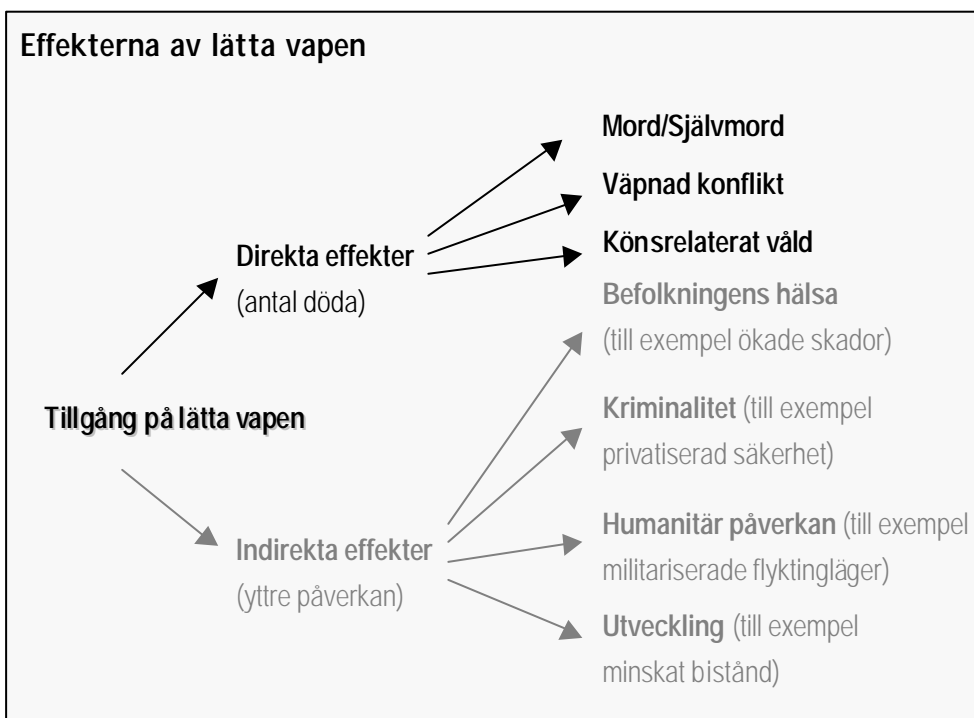
Några menar att globaliseringen (till exempel genom mindre reglering av marknaden) på 1990-talet lett till en ökad spridning av lätta vapen. Andra menar att det inte är ett nytt fenomen utan att dessa vapen spreds brett i samhällen (till exempel i El Salvador, Angola och Afghanistan) redan under kalla kriget. En skillnad kan dock vara att information om effekterna nu sprids mer internationellt, till exempel när det sker våldsdåd på skolor i USA eller vid folkmordet i Rwanda. Under kalla kriget spreds medvetet vapen till länder som Jugoslavien, Kenya, Colombia och Albanien för att stötta en viss regim. Den stora förändringen idag är att antalet aktörer med tillgång till vapen har ökat dramatiskt. Förskjutningen efter kalla kriget mot fler inomstatliga konflikter har lett till stora förändringar. En del länder har fragmentiserats, några fallit samman och nya har växt fram. Samtidigt kan regeringar i stora delar av världen inte garantera säkerheten för sina medborgare vilket leder till att säkerheten i allt högre grad kommersialiseras genom privata säkerhetsföretag.

Trots att problemen med lätta vapen är stora är det först nyligen de kommit upp på den internationella dagordningen. Därför är det inte så konstigt att det finns få regelverk och avtal. Men lätta vapen har idag en avgörande påverkan på vår nationella och internationella säkerhet. Det krävs särskilda insatser för att granska och kontrollera den här typen av vapen. Det är inte bara en fråga om nedrustning utan även om mänskliga rättigheter och utveckling eftersom lätta vapen intensifierar och förlänger konflikter, minskar respekten för internationell rätt (bland annat genom att civilbefolkningen blir alltmer utsatt vid väpnade konflikter) och utnyttjas för terrorism och organiserad brottslighet. En minskning av spridningen av lätta vapen kommer bara att lyckas om människor känner en större trygghet och säkerhet i sina samhällen.

Se effekterna i vitögat

Hur påverkar lätta vapen?

Varje år dödas minst 500 000 människor av lätta vapen. De dör på väldigt olika sätt: som stridande i väpnade konflikter, som medverkande i gängbråk och kriminella uppgörelser, som offer för regeringar som använder våld mot sina medborgare, som civila i krig, som självmordsoffer, mordoffer eller som slumpmässiga offer för våld. För samhället blir det höga indirekta kostnader för till exempel vård, förlorad kunskap/utbildning och minskade investeringar på grund av osäkerheten. Även om dessa kostnader är svåra att beräkna så handlar det förmodligen om många miljarder. Vi lever idag i en värld där även de allra fattigaste och mest marginaliserade samhällena har tillgång till vapen liknande militärens, vapen som kan förändra en liten konflikt till ett blodbad. Det är därför viktigt att vi inte bara fokuserar på större vapensystem utan även på lätta vapen.

Direkta effekter

I genomsnitt dödas 300 000 människor varje år av lätta vapen i väpnade konflikter och ytterligare 200 000 i länder som inte har en större väpnad konflikt. Över hela världen finns grupper och individer som tar till vapen för att uppnå sina mål eller stärka sina positioner. Det leder till våldsspiraler i samhället. Osäkerhet, rädsla och en känsla av att behöva kunna försvara sig leder till att en våldskultur baserad på fientlighet och oro skapas snarare än ett stabilt samhälle grundat på tillit, samhörighet och trygghet.

Det är större risk att bli utsatt för väpnat våld i vissa delar av världen än i andra. Det är ofta i samma områden som det finns mycket vapen. Ju lättare det är att få tag på vapen, desto större är risken att de används. Områden med konflikter eller nyligen avslutade sådana som Afrikas Horn (till exempel Sudan), Södra Asien (till exempel Sri Lanka), Centralamerika (till exempel El Salvador) och Balkan (till exempel före detta Jugoslavien) är mycket osäkra för civilbefolkningen. Det finns också länder som är i stor politisk och ekonomisk förändring (till exempel en del tidigare Sovjetrepubliker) där det ofta finns en koppling mellan väpnade konflikter och kriminalitet. Det är instabila samhällen där polis och rättsväsende inte har hunnit bli effektiva eller förändrats tillräckligt snabbt, vilket utnyttjas av kriminella. I Latinamerika (till exempel Colombia) är säkerhetshoten stora från en kombination av gerilla, kriminella grupper och väpnat våld. I just Latinamerika är antalet mord och dråp med skjutvapen det dubbla i jämförelse med genomsnittet för världen: 22,9 jämfört med 10,7 per 100 000 invånare.

Vi vet att tillgången på vapen påverkar hur många som verkligen tar steget att använda sig av dem. Därför kan en minskad tillgång på just lätta vapen påverka de onda cirkelarna. För att nå dit krävs mycket mer effektiva åtgärder på alla nivåer: nationellt, regionalt och internationellt. Det är troligt att fler civilpersoner har skaffat egna vapen efter kalla kriget jämfört med det antal personer som hade tillgång till dem tidigare. Det har blivit lättare att få tag på vapen när förråden som hölls under kalla kriget har minskats. En del av dessa

I Enligt uppskattningar har just lätta vapen varit den huvudsakliga typ av vapen som har använts i 90 procent av de väpnade konflikter som startat sedan 1990. Under 1990-talet dödades ungefär 6 miljoner civila i väpnade konflikter. På ett sätt är alltså lätta vapen "världens verkliga massförstörelsevapen".

---

⁵ Wallensteen & Sollenberg 2000:648

förråd har plundrats, andra har sålts vidare. Det blir också lättare för privatpersoner att få tag på vapen nu när tillverkningen sprids ut på fler företag liksom att det idag finns fler personer som fungerar som "mellanhänder" eller "vapenmäklare" vid vapenaffärer.

Flera undersökningar visar att en av de främsta anledningarna till att individer skaffar skjutvapen är att de upplever en hög eller ökande nivå av våld i deras omgivning. När människor försöker skydda sig mot de hot de upplever leder detta till en slags "privatisering" av säkerheten. De uppfattar att staten inte klarar av att skydda dem och skaffar därför vapen för att kunna skydda sig själva. På så sätt blir "privatiseringen av väpnat våld" både en orsak till och en effekt av tillgången på lätta vapen. Även om det inte är vapnen i sig som orsakar konflikter kan spridningen påverka hur länge en väpnad konflikt håller på liksom hur intensiv den blir. Det blir en ond cirkel där osäkerhet leder till ökad efterfrågan på vapen.

Under fyra månader 1994 dödades i Rwanda omkring en miljon människor. Utländska observatörer uppskattade precis innan folkmordet började att 85 ton vapen hade spridits över landet. Det internationella samfundet misslyckades inte bara med att förhindra ett folkmord, man bidrog till de förutsättningar som gjorde våldet möjligt. Frankrike, Egypten, Ryssland och Sydafrika är några av de länder som sålde vapen till Rwanda strax innan våldsamheterna bröt ut.

Vad är en väpnad konflikt?

Väpnad konflikt betyder här att mer än 25 människor har dödats i strid under ett år. Konflikten står mellan två stater eller en stat och en annan organiserad aktör (till exempel rebellgrupper) och handlar om vem som har rätt till ett visst land eller makten i regeringen.

Krig är väpnade konflikter med minst 1 000 stridsrelaterade döda under ett år⁶.

⁶ Wallensteen & Sollenberg 2000:648

Indirekta effekter

“Small arms... have damaged development prospects and imperilled human security in every way. Indeed, there is probably no single tool of conflict so widespread, so easily available and so difficult to restrict, as small arms.” Kofi Annan, FNs Generalsekreterare

Lätta vapen är inte i sig orsak till kriminalitet, konflikter och underutveckling. Men de påverkar och i spåren följer en rad indirekta effekter såsom skador, minskade investeringar/bistånd och fattigdom. I Sydafrika och USA är skadorna från väpnat våld en av de vanligaste orsakerna till för tidig död. I många av de länder där lätta vapen är som mest spridda är standarden och tillgången på sjukvård låg. Vid sidan av de hundratusentals som dödas av lätta vapen är det miljoner människor som överlever med svåra fysiska skador. Många blir funktionshindrade för resten av livet. Kostnaderna för operationer och sjukhusvistelser blir höga vilket också innebär att resurser tas i bruk som skulle kunna användas för andra områden inom sjukvården. Kostnaderna för skador och dödsfall som orsakats av skjutvapen är mycket höga i till exempel USA, Kanada och Latinamerika.

Den stora tillgången på lätta vapen orsakar nya säkerhetshot. När samhället inte klarar av att skydda medborgarna hittar dessa olika sätt att trygga sig själva och sina familjer. De som har råd kanske anlitar säkerhetsföretag eller bygger in sig i bunker-liknande hus i inhägnade områden. De som inte har råd tar sin tillflykt till egna vapen eller kriminaliserade gäng och maffiagrupper. Privata säkerhetsföretag är en snabbt växande sektor inom den globala ekonomin. I USA var omsättningen 1998 hos privata säkerhetsfirmor cirka 900 miljarder kronor medan staten spenderade 400 miljarder på säkerhet (till exempel polis) för medborgarna. I Tyskland har antalet säkerhetsföretag fördubblats sedan mitten av 1990-talet. I före detta Sovjetunionen har man efter kalla kriget skurit ned och förändrat militärens struktur. Hundratusentals soldater behövs inte längre och har fått lämna sin tjänst. Många av dessa personer har gått över till privata säkerhetsföretag.

Könsrelaterat våld

De flesta som äger skjutvapen är män. I USA beräknas 42 procent av männen jämfört med 9 procent av kvinnorna vara ägare av ett gevär. I de länder med spridning av vapen är pistoler eller gevär ofta med i bilden vid hustrumisshandel. Även om det sällan avfyras något skott används vapen ofta som hot.

Barnsoldater

Det finns mer än 300 000 barn under 18 år som deltar i de omkring 35 väpnade konflikter som pågår runt om i världen. Spridningen av lätta vapen till fler aktörer får fruktansvärda konsekvenser. Det har blivit mycket lättare att göra soldater av barn. Det beror naturligtvis på att dessa vapen inte är så tunga och lätta att använda. Det krävs inte särskilt mycket träning förrän ett barn kan hantera en AK-47 eller M-16, automatvapen som är relativt lätta att använda.

Det finns flest barnsoldater i Afrika; cirka 135 000 personer. Vi kan bara ana tragedierna som dessa barn utsatt för och hur svårt det är att återintegrera dessa barn i samhället när den väpnade konflikten är över. Barnen saknar utbildning, har svåra trauman och många vill inte ge ifrån sig de vapen som har gett dem en slags ekonomisk och social trygghet. De har uppfattats som starka och hotfulla i mötet med andra människor och har kanske fått vad de har velat genom hot mot omgivningen. Sierra Leone, Sudan och Afghanistan är exempel på länder där barn i osäkra situationer har fått en AK-47 att använda för att få mat. De tvingas helt enkelt att ge sig ut och terrorisera befolkningen med krav på mat och uppehälle.

Ett hot mot utveckling

Det finns en koncentration av väpnade konflikter i världens fattigaste länder. Krig har ofta vänt en positiv utvecklingstrend till en negativ. Under 1999 var 22 av de 30 länder som låg i botten av UNDP:s Human Development Index⁷ involverade i någon slags katastrof (ofta väpnade konflikter). Till-

---

⁷ Human Development Indicators är ett viktat index sammansatt av variabler som förväntad levnadslängd, vuxenanalfabetism, antal elever

Kalashnikov (AK-47)
– världens mest spridda vapen är uppkallad efter Mikhail T. Kalashnikov, en rysk sergeant, som designade den. Vapnet började användas 1949 och idag finns det minst 100 miljoner runt om i världen. Eftersom den bara väger 4,5 kg och består av nio delar är den lätt att använda. Det har gjort den till ett av de vanligaste vapnen bland barnsoldater. Priset på svarta marknaden ligger mellan 2 000 och 10 000 kronor men de som produceras i Asien (framförallt Kina) är betydligt billigare. I länder där det finns väldigt många kan priset vara så lågt som 150 kronor (till exempel i Sydafrika).

gång på lätta vapen kan göra att människor inte vågar gå ut eller leva ett normalt liv eftersom de är rädda för våldsamheter. Andra satsar sina resurser, mänskliga och ekonomiska, på kriminalitet och strider istället för utbildning och framtidsplaner. Kriminalitet kan ses som en säkrare inkomstkälla när samhället har raserats. Barn är de som är mest utsatta, inte bara för att de utsätts för våld utan också för att de används som barnsoldater.

Konsekvenserna av spridningen av lätta vapen innebär också att investeringar och bistånd dras tillbaka när förtroendet för samhällets utveckling går förlorat. Det gäller både inhemskt sparande och utländska investeringar. Mycket kriminalitet gör att resurser dras tillbaka för att de inte ska hamna i fel händer. Väpnade konflikter och de problem som följer av dessa är några av de största hindren för utveckling och en av grundorsakerna till fattigdom. En hållbar utveckling kräver ett samhälle utan rädsla och osäkerhet.

Mänskliga rättigheter

En stor andel av de lätta vapnen – kanske till och med en majoritet – exporteras till konfliktområden med kännedom från regeringar. Om vapen säljs till länder som begår brott mot mänskliga rättigheter är det troligt att vapnen kommer att användas av regeringen gentemot medborgarna. Det är många som menar att man framförallt bör fördöma försäljning av vapen till länder där det begås allvarliga brott mot internationell rätt. För att komma till rätta med problemen måste det ställas krav på de länder som exporterar mycket vapen; till exempel USA, Ryssland, Brasilien, Tyskland, Bulgarien, Kina och Storbritannien. Om man satte mänskliga rättigheter i första rummet borde dessa och andra exportörer vara mer öppna för granskning och kontroll, regler för försäljning och visa noggrannhet vad gäller slutanvändarcertifikat.

---

som går i skolan och BNP per capita. För mer information se Human Development Report som ges ut av UNDP varje år.

Mer än en halv miljard vapen

Vem har egentligen lätta vapen?

Även om det är lätta vapen som är de vapen som används oftast och dödar flest människor har de hitintills inte fått samma uppmärksamhet som större konventionella vapen och framförallt massförstörelsevapen. Antalet större vapensystem som stridsvagnar, stridsflygplan, missilssystem och krigsfartyg är ganska välkänt tack vare ett stort antal både officiella och inofficiella källor. Sedan Ryssland och USA skrev under det första START-avtalet 1991 (Strategic Arms Reduction Treaty) har av de två ländernas utplaceringar av strategiska kärnvapen varit allmän kunskap. Genom Chemical Weapons Convention från 1993 har inventeringar av kemiska vapen gjorts kända. Automatvapen har producerats i mer än 50 år men det finns fortfarande ingen tillförlitlig statistik över produktionen i världen. Det är bara en handfull regeringar som har offentliggjort information om upphandling och överföring till andra länder.

En del av förklaringen kan vara de förändringar som skett efter kalla kriget. Under kalla kriget fanns problemen med lätta vapen nästan inte alls på dagordningen. Det akuta hotet var kärnvapen, vilket inte gav regeringar eller folkrörelser lika stor anledning att samla in eller sprida fakta och statistik om lätta vapen. Men det finns också andra orsaker till att vi inte har tillgång till bra information om lätta vapen. Det är få regeringar som har samlad information om olika sorters lätta vapen, vilka som används av militär och polis och vilka som är i privat ägo. Det finns ingen regelbundet uppdaterad information om hur produktionen förändras år från år. Det är viktigt att det sker en förändring inom detta området. För att kunna möta problemen på rätt sätt och veta när man ska agera krävs det mer specifik kunskap om den globala spridningen av lätta vapen.

Det finns mycket mer kunskap i världen om antalet kärnvapenbestyckade stridsspetsar, mängden kemiska vapen och försäljning av större konventionella vapen än om lätta vapen. Detta trots att det är lätta vapen som dödar flest. Varför?

Informationen i det här kapitlet är ett försök till sammanställning av tillgänglig information baserad på uppgifter från olika länder, organisationer och universitet. Siffrorna är till stor del uppskattningar (oftast i underkant snarare än i överkant). Det bästa vore tillförlitliga siffror från tillverkare, regeringar och köpare.

Fördelning av ägarskapet

Man kan dela in lätta vapen på olika sätt. Här ska vi titta närmare på skjutvapen utifrån fem olika grupper av ägare: polis, militär, gerilla och andra icke-statliga grupper, privatpersoner (lagliga ägare) och privata (illegala ägare). Tillgången på information om antal vapen varierar mellan de olika grupperna. Det är självklart svårast att uppskatta antalet vapen som privatpersoner olagligt håller sig med. Siffrorna i det här avsnittet är alltså ofta uppskattningar men kan förhoppningsvis ändå hjälpa oss att bredda vår förståelse om lätta vapen och de olika typerna av användare.

1. Polisen

När vi ser vapen är det oftast polisens. Det saknas global information om antalet vapen som ägs av polisen. I vissa länder som till exempel USA kan det bero på att man faktiskt inte vill tala om hur *må* vapen polisen har. I andra länder vill man undvika att skapa en bild av hårda, starka poliser. Uppskattningar baserat på ett antal fallstudier visar att det förmodligen finns mellan 10 och 21 miljoner poliser i världen och omkring 18 miljoner polisvapen.

2. Militären

Till skillnad från polisens utgör militärens vapen en stor andel av världens lätta vapen. Det beror inte på att det finns fler soldater utan snarare på att militären är tyngre rustad. Militären planerar ju för att kunna driva dödliga operationer under en längre tid. De förbereder sig på det värsta och har ofta större lager än polisen, likaså har de oftare olika slags gevär än pistoler.

Med minst 10 miljoner skjutvapen i cirkulation är Afghanistan förmodligen det land i världen med flest skjutvapen som inte är registrerade.

Under kalla kriget hade många länder stora reserver av soldater. Efter kalla kriget har dock flera skurit ner på sitt försvar och inte minst då på reserverna. Men vapnen som hade köpts in när styrkorna var större har inte försvunnit. En del av de vapen som tidigare hölls i lager har under senare år sålts eller donerats till fattigare länder. Det är viktigt att understryka att väldigt få av dessa stora depåer av vapen har förstörts. Några har naturligtvis blivit utslitna men eftersom lätta vapen är väldigt hållbara gäller det förmodligen inte en särskilt stor andel. Om man räknar in de lager av lätta vapen som fanns under kalla kriget, räknar bort den andel som troligen har slitits ut och lägger till ytterligare cirka 24 miljoner nyproducerade vapen så bör antalet statsägda militära skjutvapen uppgå till omkring 241 miljoner.

Även om det finns ganska tillförlitlig och detaljerad information om större vapensystem hos nästan alla länder i världen så saknas många offentliga uppgifter om antalet lätta vapen. Den nästintill enda tillgängliga informationen att få tag på är den som beskriver upphandling och export. Detta hjälper å andra sidan inte om vi vill veta hur många vapen som redan finns.

3. Gerilla och andra icke-statliga grupper

Dessa gruppers vapen består huvudsakligen av skjutvapen. Det är självklart än svårare att uppskatta antalet vapen hos gerillagrupper eftersom de inte har några anledning att lämna ut uppgifter. Många är små, hemliga, decentraliserade eller till och med oorganiserade vilket gör att det inte är säkert att de själva vet omfattningen av deras vapeninnehav. Ibland kan gerillagrupper utgöra ett hot mot internationell fred och säkerhet. Genom att de med vapen utmanar statens legitimitet påverkar de i högsta grad stabiliteten och civilbefolkningens säkerhet. Samtidigt ska det sägas att i många länder så är människor mer hotade av det sätt som regeringarna styr landet på än av de som utmanar statens auktoritet. Afrika är den världsdel som har flest inomstatliga konflikter och har en ständig införsel av skjutvapen till gerillagrupper. I området söder om Sahara finns 60 procent av alla världens gerillasoldater/rebeller.

1999 offentliggjorde Justitiedepartementet att det svenska försvaret har 920 000 skjutvapen Vilka slags vapen det rör sig om offentliggjordes emellertid inte.

Enligt uppskattningar baserade på antalet gerillagrupper, förmodat antal soldater och deras mängd vapen så tror man att gerillans vapen utgör ungefär 0,2 procent av världens skjutvapen. Det är inte mycket men dessa vapen är förmodligen de som har mest destabiliserande effekt. Eftersom gerillagrupper sällan kontrollerar stora landområden har de svårigheter att förvara stora lager av vapen. Behovet av vapen styrs av situationen på slagfältet. Därför märks det tydligt på efterfrågan av skjutvapen om en gerillagrupp förlorar eller vinner flera slag, bekämpas eller tar över styret i landet.

4. Privatpersoner (lagliga ägare)

I de flesta länder kommer det största dagliga hotet att drabbas av väpnat våld inte från regeringar eller gerillagrupper. Hotet är snarare från vapen som är i händerna på privatpersoner och används kriminellt. Även när det gäller dessa vapen finns det svårigheter att beräkna antalet, bland annat beroende på att länder har olika regler för vapeninnehav. Det som i vissa länder anses vara enorma antal anses helt normalt i andra.

FN har gjort en studie över privatägda vapen i ett antal länder, *United Nations International Study on Firearm Regulation* som uppdaterades 1999. Den saknar dock mycket information, en del länder saknade statistik och andra struntade i att svara. Svaren från de 49 länder som alls rapporterade in visar att det i dessa länder finns cirka 40 miljoner skjutvapen i privat ägo. USA som är det land med flest privatägda vapen meddelade att de inte kunde ge ett formellt svar eftersom de inte har någon nationell licensiering för de flesta skjutvapnen. Enligt olika studier och undersökningar finns det förmodligen minst 378 miljoner privatägda skjutvapen i världen idag. Det innebär att åtminstone 59 procent av alla skjutvapen i världen är i privata händer!

5. Privata (illegala ägare)

Det är förmodligen bland dessa vapen som vi har det största mörkertalet. Vem vet hur många vapen som finns illegalt hos privatpersoner? Som exempel finns det enligt rapporter från Rysslands regering 3,6 miljoner registrerade privatägda skjut-

vapen medan inofficiella siffror säger att antalet illegala vapen ligger närmare 30 miljoner. Det är alltså mycket svårt att idag ta reda på hur många illegalt ägda vapen det finns hos privatpersoner runt om i världen. Förmodligen rör det sig om tiotals miljoner.

Den beväpnade allmänheten

I USA finns det minst 230 miljoner skjutvapen, drygt en tredjedel av den totala mängden i hela världen. Det innebär cirka 84 vapen per 100 personer. 98 procent av alla dessa vapen är i privata händer. I USA krävs det inte licenser eller registrering för de flesta vapen vilket gör att nästan alla privata vapen blir lagliga. Undantaget är de som har stulits från sina ursprungliga ägare. USA:s militära styrkor äger bara cirka 2 procent av landets skjutvapen, polisen cirka 0.33 procent. Slutsatsen blir att det i USA är privatpersoner, inte staten, som har tillgång till våldets redskap. Det finns några länder – Schweiz, Yemen och möjligen Belgien och Israel som har en liknande mängd vapen i förhållande till antalet invånare.

De flesta andra rikare länder har ungefär 25 skjutvapen per 100 invånare, till exempel Sverige, Kanada, Nya Zeeland, Tyskland och Frankrike. Även här gäller det att fler är i privat ägo än i statlig. I en annan grupp av länder är vapen inte ovanliga men ändå färre. Många länder i Latinamerika, före detta Sovjetunionen och Östeuropa ingår i denna grupp. I Argentina finns det cirka 14 skjutvapen per 100 invånare. Men de som äger vapen har ofta mer än ett vilket gör antalet ägare betydligt färre. I några få länder är det ovanligt att privatpersoner äger vapen.

Slutsatsen är att bilden av den starkt beväpnade staten (som ju har våldsmonopol) är en myt. Idag är det allmänheten som är beväpnad.

I USA finns det cirka 230 miljoner skjutvapen, det blir 84 stycken för varje 100 invånare.

Produkter och Producenter

Ett globalt fenomen

Produktionen av lätta vapen är en stor och växande industri, åtminstone i på antal företag och länder. Idag produceras lätta vapen i mer än 1000 företag i minst 98 länder runt om i världen. De som producerar illegalt är inte inräknade. Produktionen av lätta vapen är den mest utbredda inom den globala försvarsindustrin. Som jämförelse kan nämnas att det endast är en handfull länder som producerar stridsflygplan.

Den stora mängden företag som producerar lätta vapen gör det svårt att kontrollera produktionen. När den växer och hela tiden involverar fler aktörer försvåras kontrollen av laglig tillverkning och handel. Det blir därför än viktigare att regeringar hålls ansvariga för den produktion som sker på deras eget territorium. Eftersom efterfrågan på vapen har minskat men tillgången ökat samtidigt som ett större antal företag producerar så blir konkurrensen på marknaden för lätta vapen bara större och större. Detta leder till att många sänker sina priser och blir villigare att sälja till "vem som helst". Detta kan allvarligt försvåra försök från regeringar och internationella organisationer att kontrollera spridningen av lätta vapen. Pågående inomstatliga konflikter har nya aktörer som hela tiden är i behov av nya vapen. Ökningen av antalet tillverkare av lätta vapen kan leda till att det blir lättare för auktoritära regimer, gerillagrupper, terrorister och kriminella att få tag på allt mer avancerade vapen.

Produktionen av lätta vapen har varit spridd över världen sedan 60-talet. Under det senaste decenniet har en stor ökning skett av antal företag som tillverkar dessa vapen. Ökningen har varit störst i Europa men en viss ökning har även skett i Mellanöstern och Afrika. Trots att antalet företag som producerar lätta vapen har ökat så har det skett en viss minskning under 1990-talet av det totala antalet vapen som dessa tillsammans tillverkar.

Producenter av lätta vapen i världen 2001				
Region	Stater		Företag	
	Antal	Procent	Antal	Procent
Europa/oss ⁸	41	42	485	47
Nord-/Centralamerika	5	5	351	34
Sydamerika	11	11	37	4
Asien-Stilla Havsregionen	20	21	92	8
Mellanöstern	11	11	46	4
Afrika söder om Sahara	10	10	31	3
Totalt	98	100	1042	100

Ökningen av antal stater som producerar kan bero både på nyblivna självständiga staters produktion, inte minst i före detta Sovjet, Östeuropa och på Balkan men också på att allt fler stater vill vara "självförsörjande" när det gäller lätta vapen.

Man bör dock ta slutsatsen att antalet producerande länder har ökat med viss försiktighet. Det är inte samma typ av produktion i alla länder. En del har företag som bara producerar mindre komponenter och åter andra har en marginell produktion. Företagstyperna skiljer sig åt, från små familjeägda till stora multinationella försvarsindustrier. De här skillnaderna gör att vi bör undvika att generalisera kring produktionen. Snarare bör vi efterfråga mer information.

Värdet av produktionen

Värdet av den totala produktionen i USA under 1997 uppskattas till 1,2 miljarder dollar och det totala antalet skjutvapen som tillverkades det året till 3,5 miljoner. Det skulle in-

---

⁸ OSS står för Oberoende Staters Samvälde och inkluderar Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Kazakstan, Kirgizistan, Moldavien, Ryssland, Tadzjikistan, Turkmenistan, Ukraina, Uzbekistan och Vitryssland.

nebära att genomsnittspriset för varje vapen i USA under 1997 var 335 dollar. Om man använder detta som ett riktmärke för att få en uppfattning om värdet på den globala tillverkningen av lätta vapen blir 4,3 miljoner vapen värda minst 1,4 miljarder dollar (ungefär 14 miljarder svenska kronor). Det totala värdet på ammunition tillverkad under år 2000 är förmodligen minst 2,6 miljarder dollar (ungefär 26 miljarder svenska kronor). Det innebär att värdet av den totala produktionen av ammunition är nästan dubbelt så högt som värdet på tillverkningen av lätta vapen. Eftersom lätta vapen har lång livslängd kan de användas om och om igen, ibland i flera olika konflikter. Det gör att vi måste kontrollera tillverkning och försäljning av ammunition som ju är en nödvändighet för att vapen ska kunna användas igen. Kontroll av ammunition kan hjälpa till i kontrollen av lätta vapen.

Vilka är producenter respektive mottagare?

Under kalla kriget dominerades marknaden för lätta vapen av USA och Sovjetunionen. Ett fåtal andra europeiska länder som Tyskland och Belgien stod också för en viss del. Sedan mitten av 1990-talet har marknaden blivit uppdelad och utsatts för mer konkurrens. Fortfarande har USA och Ryssland en särställning, men där utöver dominerar några europeiska länder samt Brasilien, Kina, Indien, Israel, Pakistan, Singapore, Sydafrika och Taiwan. När det gäller tillverkningen av ammunition är det ett fåtal företag som leder marknaden. De finns i USA, Ryssland och Europa, till exempel Nordic Ammunition (Norge), Steyr-Mannlicher (Österrike), Dynamit Nobel (Tyskland), Giat Industries (Frankrike), FN Herstal (Belgien) och Royal Ordnance (Storbritannien).

i USA, Ryssland och Kina är världens största tillverkare av lätta vapen.

Figur 3 Världens största producenter av lätta vapen

Stora:	Kina, Ryssland, USA
Medelstora:	Belgien, Brasilien, Bulgarien, Egypten, Frankrike, Indien, Israel, Italien, Pakistan, Polen, Rumänien, Schweiz, Singapore, Spanien, Storbritannien, Sydafrika, Sydkorea, Taiwan, Tjeckien, Turkiet, Tyskland, Ungern, Österrike

USA:s roll som producent

USA är tillsammans med Ryssland och Kina världens största tillverkare av lätta vapen. I USA finns det idag minst 300 företag, alla privatägda, som producerar lätta vapen. Men trots att USA har en så stor del av den globala marknaden så utgör industrin med lätta vapen bara en liten del av den amerikanska ekonomin. Totala antalet anställda för att framställa lätta vapen och ammunition var under 1997 16 770 personer. Det totala värdet av produktionen var cirka 2 miljarder dollar (ungefär 20 miljarder svenska kronor). Det kan vara bra att veta när man diskuterar lätta vapen. Produktionen spelar en marginell roll för den totala amerikanska ekonomin.

Olaglig produktion

Förutom den lagliga tillverkningen av lätta vapen finns det också olaglig. Det kan ske både genom storproduktion i industrier och i små verkstäder. En del av den här tillverkningen är särskilt viktig för kriminellas tillgång på vapen. Enligt den information som olika länder har lämnat till FN (United Nations International Study on Firearm Regulation, 1999) så pågår det olaglig tillverkning i minst 25 länder. De är bland annat:

Argentina, Brasilien, Chile, Colombia, Filippinerna, Kambodja, Kanada, Kina, Indonesien, Indien, Japan, Pakistan, Papa Nya Guinea, Sydafrika, Storbritannien, Tjeckien, Trinidad och Tobago och USA.

Den kinesiska försvarsindustrin beräknas ha tre miljoner anställda.

485, eller knappt hälften av alla företag som producerar lätta vapen finns i Europa och OSS.

Faktaruta 3 Information om några producenter

Alliant Techsystems (ATK) i USA är den största tillverkaren av ammunition för lätta vapen till den amerikanska militären och är ett av världens största "lätta vapen-företag".

Brasilien är den största producenten av lätta vapen i Sydamerika. Deras försvarsindustri utgör 8 procent av världens totala vapentillverkning.

Även om Frankrike är en stor tillverkare av konventionella vapen så har man, i jämförelse med andra europeiska länder, inte en särskilt hög profil när det gäller lätta vapen.

I Italien är produktionen av lätta vapen koncentrerad till företaget Beretta. 70 procent av deras produktion går på export till nästan 100 länder.

Israel är en av de största producenterna av lätta vapen vid sidan av USA, Europa, Kina och Ryssland.

Sydafrika är det enda land i Afrika som har en egen, välutvecklad industri för lätta vapen. Zimbabwe och Nigeria försöker utveckla sina.

I Afrika sker nästan all produktion (utom i Sydafrika) i statsägda företag.

Indien är en av de största producenterna av lätta vapen i Syd. Det stora företaget Ordnance Factories tillverkar även på licens, bland annat från Sverige.

Sverige har hjälpt flera länder i Sydostasien att komma igång med licenstillverkning. Singapore, som har den mest välutvecklade lätta vapenindustrin i Sydostasien tillverkar på licens från Bofors.

Handeln med lätta vapen

Den tillåtna handeln

Den största andelen av all handel med lätta vapen är laglig. Förmodligen uppgår värdet till ungefär 4 miljarder dollar per år (ungefär 40 miljarder svenska kronor) vilket är cirka 80-90 procent av värdet på all handel med lätta vapen. Länderna i Västeuropa är de som importerar flest lätta vapen. Vi vet att det till exempel exporteras mängder av vapen, även helt lagligt, till stater i konflikt eller som av andra anledningar är instabila. Regeringar hävdar olika politiska förklaringar till varför de tycker att det är rätt att exportera till dessa länder. Men vad händer om regeringarna som man exporterat till faller, vilka får då tag på vapnen? Självklart borde regeringarna också överväga, av etiska skäl, export av lätta vapen till länder som man vet bryter mot mänskliga rättigheter.

Handeln med lätta vapen utgör bara 5 procent av det totala värdet av handeln med större vapensystem. Ändå står dessa vapen för 90 procent av skadorna i väpnade konflikter.

Legalitetsspektrat av handeln med lätta vapen

Tillåten handel:	Otillåten handel/"den grå marknaden":	Olaglig handel/"den svarta marknaden":
Den tillåtna handeln kan ske antingen med passiv eller aktiv medverkan av regeringar eller någon som är utsedd av dem. Den följer nationella och internationella lagar och regler.	När regeringar eller någon som är utsedd av dem utnyttjar krypthål eller går runt nationella och/eller internationella lagar eller riktlinjer kategoriseras det som den "grå marknaden"..	Den svarta marknaden bryter mot nationella och/eller internationella lagar och sker utan officiellt godkännande eller kontroll från regeringar. Den kan dock inkludera korrupta regeringstjänstemän som arbetar för egen personlig ekonomisk vinning.

i Sierra Leone var det land som Storbritannien exporterade allra flest lätta vapen till under 1999. Detta trots att landet varit i väpnad konflikt sedan 1991.

Även via den lagliga handeln kan lätta vapen leta sig ut på den illegala marknaden. Det sker till exempel när länder byter äldre vapen mot modernare. Då händer det att de gamla vapnen försvinner ut på den grå eller svarta marknaden. När vapen säljs till länder med dålig kontroll över sina lager (till exempel militärens) händer det att de stjäls eller säljs av korrupta vakter (vid dessa lager). Ett sätt att undvika att detta händer är genom bättre insyn i den tillättna handeln med lätta vapen. För att detta ska kunna genomföras krävs internationella normer, regler och system för rapportering.

Idag är en av de få källorna till information om den tillättna handeln med lätta vapen en databas som heter COMTRADE och drivs av FN (UN Statistical Division). Det är inte alla länder som rapporterar sina uppgifter men det är något att bygga vidare på. Tyvärr inkluderar databasen idag inte information från flera av de länder som har stor produktion av lätta vapen, till exempel Belgien, Brasilien, Bulgarien, Pakistan och Ryssland. Databasen saknar också uppgifter om vissa typer av vapen (till exempel jaktvapen) och vapenöverföringar (till exempel donationer). Ett sätt att komma åt informationsproblemet är att alla länder offentliggör tulluppgifter om lätta vapen samt kräver att all tillåten överföring av lätta vapen ska ske genom tullar och övervakade gränsövergångar. På så sätt skulle COMTRADE-databasen kunna bli ett viktigt internationellt redskap.

Den grå marknaden

”Mellanhänder” eller ”vapenmäklare” är personer eller företag som framförallt arbetar med att förenkla vapenhandeln på uppdrag av dem som vill sälja respektive köpa. Betalningen är ofta en viss procent av värdet på uppdraget eller varor som olja och diamanter. Mellanhänder skiljer sig åt från *vapenhandlare* som är personer som i första hand själva köper in vapen för att sedan sälja dem vidare. Det är framförallt så kallade mellanhänder som sysslar med illegal vapenhandel.

i Under 1996-1998 exporterade USA lätta vapen till 154 länder till ett värde av 3,7 miljarder dollar.

Fyra ord som beskriver en mellanhand:

Osynlig – med tanke på affärernas känslighet ser ofta en person som fungerar som mellanhand inte de vapen han eller hon ska sälja. Det gör att det blir svårare att ställa dessa personer till svars om de skulle bli upptäckta eftersom de aldrig haft vapnen i sina händer.

Självständig – de arbetar självständigt med att föra ihop säljare och köpare.

Expert – ofta är de framstående vapenexperter som också kan den snåriga skogen av illegala affärer. De har kunskap om transporter och finansiella överföringar.

Organisatör – de upprätthåller stora delar av strukturen runt vapenhandeln. De spelar en viktig roll i att få ihop olika aktörer genom att vara "spindeln i nätet".

Mellanhänder i vapenhandeln är inget nytt, det har funnits under hela 1900-talet. Men även här har det skett förändringar under det senaste decenniet. Med ett större antal företag och nya aktörer som köpare har efterfrågan på mellanhändernas tjänster ökat. Idag är dessa och deras nätverk allt mer involverade i handeln med såväl nya som överskottsvapen till pågående konfliktråden. Många av vapenmäklarna försöker ta sig runt nationella och internationella lagar. Även om en del verkar helt lagligt så är det allt fler som återfinns inom den grå och svarta marknaden.

En vapenmäklare i Västeuropa kan genom att lyfta en telefonlur eller skicka några mail förhandla fram ett vapenavtal, göra en upphandling från ett annat land, ordna transporten till en helt annan kontinent och organisera betalningen genom företag som existerar på papperet via hemliga bankkonton eller skatteparadis. Det räcker med en person, om den har de rätta kontakterna, för att föra samman säljare och köpare som annars skulle ha svårt att hitta varandra.

Det verkar som om regeringar allt mer lägger ut hemliga vapenaffärer på privata aktörer istället för att som tidigare använda sig av sin underrättelsetjänst och statsägda företag. Anledningen kan vara att det blir lättare komma undan ansvar och offentlig granskning. Men det kan också bero på att de inte har tillräckligt med kunskap eller kontakter för att handla på dagens globala vapenmarknad. Organiserad brottslighet (narkotika, terrorister) letar sig alltmer över na-

Israel är ett av de länder i världen som är sämst på att rapportera om import och export av lätta vapen.

Filippinerna har efter år av konflikter mycket vapen i omlopp och fortfarande finns det grupper inom landet som är beredda att använda vapen för att ta över makten.

Ändå exporterar USA, Kanada, Storbritannien och Sydafrika stora mängder vapen dit.

Thailand är ett annat land som importerar mycket vapen från USA, Kanada och Tyskland.

Detta trots att Thailand är ett av de stora länderna för illegal vapen-smuggling till icke-statliga grupper i Sydostasien.

tionella gränser och behöver därför aktörer som kan knyta samman personer och organisationer.

Med utvecklingen inom informationsteknologi och andra kommunikationsmedel skapas helt nya möjligheter. Tack vare privatiseringarna inom försvarsindustrin, framväxten av transnationella företag och transportnätverk har det blivit lättare att matcha de som vill sälja vapen med dem som vill köpa. För att kunna komma åt illegal vapenhandel krävs det därför internationellt samarbete. Idag ligger sådana regleringar långt, långt efter utvecklingen av den globala ekonomin.

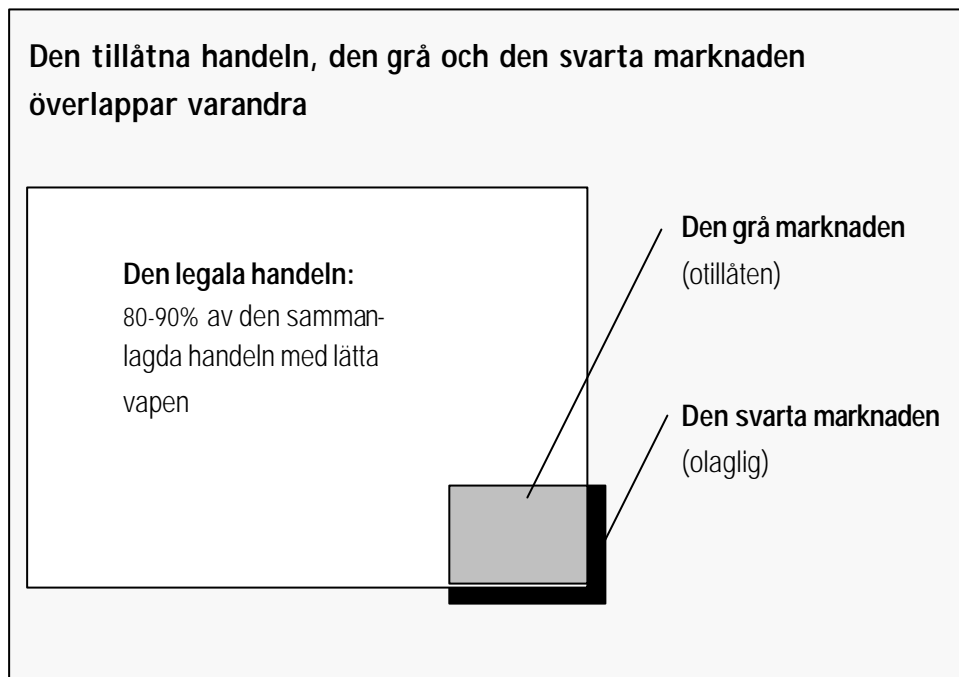
Den olagliga handeln

Det är den olagliga handeln med lätta vapen som framförallt bidrar till väpnade konflikter, korruption, kriminalitet och våld. Det är också den som är svårast att granska och komma åt.

Den så kallade grå marknaden är större än den svarta både i omfattning och värde. Om man generaliserar kan man säga att via den grå marknaden får olika icke-statliga grupper möjlighet att köpa lätta vapen, ofta under pågående väpnad konflikt eller krig. Den svarta marknaden är mindre och förser snarare individer och kriminella organisationer med vapen. Idag finns nära kopplingar mellan olaglig vapenhandel och marknaden för mineraler, råvaror, diamanter och droger. Det brukar kallas för "den globaliserade krigsekonomin". Försäljning av vapen till krigsområden är "big business". Det gäller inte bara för privatpersoner utan även för stater!

Det är svårt att uppskatta den olagliga handeln med lätta vapen eftersom det ofta saknas bevis på vad som faktiskt har hänt. Det är knappast så att ett land vill tala om att de förser andra stater eller grupper med vapen när det inte är tillåtet. Det är ännu en av anledningarna till att det krävs bättre rapportering om den tillåtna handeln för att på så sätt minska möjligheterna att dölja illegal vapenhandel. Med alltmer öppna gränser och mer trafik generellt över gränserna blir det lättare att dölja smuggling. Baserat på den lilla information som finns så säger uppskattningar att den illegala handeln med lätta vapen är värd ungefär 1 miljard dollar per år, alltså ungefär 25 procent av den totala handeln med lätta vapen.

Olaglig spridning av vapen kan ske både inom ett land och mellan länder. När den är internationell handlar det om att lätta vapen säljs från ett land till ett annat; det kan ske inom ett land genom stölder, korruption, konfiskering från stridsfältet eller råder mot vapenlager. Under kalla kriget syftade en stor del av den olagliga handeln med vapen till att stärka de som stod på samma sida som stormakterna politiskt. USA och Sovjetunionen försåg olika rebellgrupper med vapen för att de skulle kämpa mot regeringar som ansågs stå för en hotande politisk åsikt. Idag är syftena med att förse grupper med vapen oftare baserade på ekonomiskt intresse än ideologi. Man tror att flera statligt kontrollerade tillverkare av lätta vapen i Östeuropa säljer till länder som är under vapenembargo eller till icke-statliga grupper (till exempel gerillagrupper). Även om det inte är regeringarna som står bakom så vet de ofta om vad som sker och väljer att se mellan fingrarna.

När en väpnad konflikt avslutats är det vanligt att vapnen säljs vidare för att användas i en annan konflikt. För att undvika detta har man på Balkan under senare år haft några av de mest ambitiösa, och lyckade, insamlingarna av lätta vapen där dessa sedan har kunnat förstöras.

Om man vill komma åt den illegala handeln med lätta vapen krävs bland annat:

- ✓ **Förebyggande arbete mot väpnade konflikter.** Det kommer alltid att finnas de som är beredda att sälja vapen till grupper som befinner sig i en konflikt. För att verkligen komma åt problemen krävs det alltså att man arbetar med att förebygga väpnade konflikter.
- ✓ **Större ansvar från regeringar.** Regeringar måste ta ansvar för produktion och export genom att vara öppnare med information gentemot omvärlden.
- ✓ **Program för att samla in och förstöra vapen** när en väpnad konflikt avslutas. Annars finns det mycket vapen i omlopp som kan användas igen eller säljas vidare.
- ✓ **Arbete mot korruption.** Även om regeringar visade större öppenhet och tog mer ansvar kan korruption hos tjänstemän och gränsövervakare leda till att lätta vapen ändå sprids vidare.
- ✓ **Stöd till och utveckling av polisen** så att staten kan garantera invånarnas säkerhet.
- ✓ **Ökat internationellt arbete** mot olika former av brottslighet eftersom såväl bankrånare i Sverige som drogkarteller i Asien, diamantsmugglare i Afrika och maffian i USA använder sig av lätta vapen.
- ✓ **Det behövs striktare krav på dokumentation** vid överföring av vapen från ett land till ett annat. Detta gäller särskilt så kallade slutanvändarintyg.
- ✓ **Ett annat förslag är att märka lätta vapen** för att förenkla arbetet med att spåra den illegala handeln. Organisationen för Samarbete och Säkerhet i Europa (OSSE) har i det så kallade OSCE Document on Small Arms and Light Weapons (2000) rekommenderat regeringar att införa krav på registrering av "mellanhänder". USA är idag ett av få länder i världen som har krav på registrering.

Sveriges roll

Lagar och regler

I Sverige finns regler för civilpersoners ägande av skjutvapen i vapenlagen (1996:67) och vapenförordningen (1996:70). Bestämmelser om tillverkning och försäljning, export, förmedling av krigsmateriel finns i lagen om krigsmateriel (1992:1300) och förordningen om krigsmaterial (1992:1303). För innehav och försäljning av skjutvapen krävs ett tillstånd som ansöks hos polisen. Produktion och utförsel av militära lätta vapen (krigsmateriel) bygger på ett principiellt förbud. Tillstånd kan dock erhållas om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik⁹. Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP) prövar frågor om tillstånd när det gäller krigsmateriel. Försvarsmakten kan sälja eller skänka vapen men om de vill göra det till ett annat land måste de ha ett särskilt utförseltillstånd från ISP. Idag är det dock mer brukligt i Sverige att förstöra lätta vapen som inte behövs istället för att sälja eller ge bort dem¹⁰.

Sverige har varit aktiv för att få fram internationella avtal och program för att minska spridningen av lätta vapen. Sverige står bakom de internationella överenskommelser som gjorts i EU, OSSE och FN. I slutet av 2001 skrev Sverige under the Firearms Protocol som har förhandlats fram i FN.

Produktion och Export

Produktion

Produktionen av lätta vapen ligger, enligt Stefan Hanson vid ISP, på omkring "10-tals miljoner kr" per år. Granatgeväret Carl Gustaf från FFV (numera Saab Bofors Dynamics) har sedan 1963 sålts till mer än 40 länder, däribland Australien,

---

⁹ Lindahl, 2001

¹⁰ Intervju med Stefan Hanson, ISP den 24 januari 2002

Brasilien, Burma, Indien, Nepal, Singapore, USA och Venezuela. Granatgeväret Carl Gustaf har använts i flera väpnade konflikter bland annat i Burma, Kambodja, Sri Lanka, Vietnam och Indien. Ett annat liknande vapen är Pansarskottet AT4 som också produceras av Saab Bofors Dynamics. Det har sedan 1985 sålts till åtminstone USA, Venezuela och Frankrike¹¹.

Sverige har några fall av licenstillverkning i andra länder. Det är ISP som kan ge licenstillstånd till produktion vid fabriker i andra länder om de söks av ett svenskt företag som tillverkar sådana vapen. Man har gett licenstillstånd till länder i Sydostasien för "produktion för den egna marknaden"¹².

Riktlinjer för vapenexporten

Sverige, liksom andra länder, har regler för export av vapen. De avser inte bara lätta vapen. Se skriften *Fokus på vapenhandeln* av Rolf Lindahl, Svenska Freds- och Skiljedomsförbundet om du vill veta mer, därifrån är också informationen i detta avsnitt hämtad.

Exportvillkor

Enligt riksdagens riktlinjer från december 1992 bör export av krigsmateriel endast medges om denna

- bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
- inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid sidan av dessa generella riktlinjer finns dessutom de så kallade ovillkorliga hindren. Tillstånd enligt dessa skall inte beviljas om det skulle strida mot:

- internationell överenskommelse som Sverige har biträtt
- beslut av FN:s säkerhetsråd eller
- folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig.

---

¹¹ Svenska Freds- och Skiljedomsförbundet

¹² Intervju med Stefan Hanson, ISP den 24 januari 2002

Riksdagens riktlinjer för vapenexport

Enligt riktlinjerna *bör inte* export av krigsmateriel (för strid) godkännas till:

- stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat
- stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt
- stat som har inre väpnade oroligheter eller till
- stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer.

Öppenhet och information

I regeringens årliga skrivelse över den svenska krigsmateriel-exporten går det att se vilka övergripande grupper av vapen som exporteras, till vilka länder samt det totala värdet av exporten fördelat på land. Det går numera även att utläsa vilket land som mottagit vilken typ av krigsmateriel, fördelat på 27 olika undergrupper. Detta var tidigare hemligt. Däremot går det inte att se i detalj vilka affärer som sker, alltså hur många vapen av en viss typ som säljs och till vilket värde.

Märkning och vidareförsäljning

Sverige är föredömligt när det gäller märkning. Alla producenter märker själva de vapen som produceras så att man kan se var de kommer ifrån. Däremot är Sverige inte så bra som till exempel USA på att kontrollera om vapen säljs vidare från det land som köpt dem. USA skickar alltid iväg personal som faktiskt räknar vapnen som ska säljas medan svenska ambassader bara kontrollerar själva slutanvändarintyget¹³.

Säkerheten har ökat kring svenska försvarets förvaring av vapen. Det är alltså svårare att stjäla från svenska vapenlager idag. Framtida problem med illegal handel av lätta vapen kommer troligen att handla om att den olagliga importen (eventuellt för vidareförsäljning) kan komma att öka.

---

¹³ Intervju med Stefan Hanson, ISP den 24 januari 2002

Svensk politik

I samband med det svenska ordförandeskapet i EU var lätta vapen en prioriterad fråga för regeringen. Men även idag driver Sverige frågan i olika internationella fora. Det sker mycket samarbete inom EU för att skapa gemensamma normer men också för att tillsammans driva på arbetet inom OSSE och FN. Sveriges restriktioner kring lätta vapen är mycket starkare än i de flesta länder och Sverige har redan infört det mesta man kom fram till på FN-konferensen¹⁴ om lätta vapen 2001. Genom det svenska biståndet ges stöd till program för avväpning av soldater efter krig och stöd till deras återintegrering i samhället.

Regeringen driver internationellt¹⁵:

- skärpta exportkriterier
- gemensamma normer för vapenmäklare
- märkning av vapen
- bättre kontroll av lager av vapen hos till exempel militären
- vapen som inte behövs längre bör förstöras (istället för att säljas vidare)

Stödgrupp för lätta vapen-frågor i riksdagen¹⁶

Några riksdagsledamöter har gått samman i en liten förening för att stödja uppföljningsarbetet efter FN-konferensen om lätta vapen. Följande ledamöter ingår (våren 2002) i gruppen: Ulf Björklund (kd), Erik Arthur Egervärn (c), Karin Enström (m), Roy Hansson (m), Runar Patriksson (fp), Majlene Westerlund Panke (s), Marianne Samuelsson (mp) samt Eva Zetterberg (v).

En konkret uppgift är deltagande vid regionala och internationella möten med parlamentariker från andra länder.

---

¹⁴ Intervju med Joakim Vaverka, UD den 11 februari 2002

¹⁵ Intervju med Joakim Vaverka, UD den 11 februari 2002

¹⁶ Kristna Freds Nyhetsbrev nr 82/2002

Åtgärder

Det är bara under de senaste åren som de särskilda problemen med lätta vapen har kommit upp på den internationella dagordningen. Under kalla kriget hade supermakterna åtminstone viss kontroll över de stora mängderna lätta vapen. Så är det inte längre. Mängder av vapen förs ut från lagren till marknaden. De många inomstatliga konflikterna under 1990-talet har sugit upp mycket vapen. Med den alltmer globaliserade ekonomin blir det lättare och lättare för köpare och säljare att hitta varandra och finna möjligheter att göra även olagliga transaktioner. Det viktigaste nu är att se till att alla de dokument som skrivits de senaste åren faktiskt börjar genomföras. Regeringarna måste ta sig an det de redan beslutat om. Om du vill läsa mer om olika aktörer och deras åtgärder kan du hitta webbadresser i avsnittet ”Tips på mer information” längst bak i boken.

Frivilligorganisationer

Internationella

International Action Network on Small Arms (IANSA) har sedan 1999 varit den stora samlade kraften för frivilligorganisationer i världen. IANSA består av över 340 organisationer från mer än 70 länder och har som syfte att koordinera arbetet mot spridningen av lätta vapen runt om i världen.

Norwegian Initiative on Small Arms Transfers (NISAT) är ett forskningscenter som arbetar för att stoppa exporten av lätta vapen till områden där de med stor sannolikhet kommer att användas i krig eller i kränkningar av mänskliga rättigheter.

Small Arms Survey är ett forskningsprojekt baserat i Schweiz som startade 1999 och som syftar till att vara en kunskapsbas om lätta vapen ur alla dess aspekter. Small Arms Survey är en resurs för såväl regeringar som aktivister och bevakar de initiativ som tas inom området lätta vapen.

Svenska

Kristna Fredsrörelsen är en svensk enskild organisation som arbetar med frågor om fred, nedrustning och ickevåld. Organisationen arbetar mot lätta vapen, som är koncentrerat till Latinamerika och Karibien, började 1998 och har sedan dess haft en mycket positiv utveckling. Startpunkten för Kristna Freds arbete i frågan kom vid en konferens i anslutning till den så kallade Mitch-konferensen i Stockholm i maj 1999 vid vilken en "Action Plan" antogs inom området för lätta vapen. Den inbegrep förslag på utbyte mellan svenska, spanska och centralamerikanska parlamentariker, i syfte att främja lagreformer i ett regionalt perspektiv.

Därefter har flera konferenser mellan parlamentariker från de nämnda länderna lett till de bägge dokumenten "Compromiso de Estocolmo" från november 2000 och "Compromiso de Managua" från april 2001. Konferensen i Managua i april 2001 samlade mer än 80 representanter från parlament, FN, polis och militär samt enskilda organisationer från Centralamerika, Nordamerika och Sydamerika. I september 2002 ägde det tredje parlamentarikerutbytet rum i Madrid, Spanien.

Kristna Freds ligger också i startgroparna för ett nytt projekt i samarbete med FN och några andra internationella organisationer. Målet är att stärka lokala och regionala frivilligorganisationer som arbetar mot lätta vapen i Latinamerika och Karibien, och hjälpa till med att bygga upp ett informations- och kontaktnätverk i frågan.

Röda Korsets Ungdomsförbund ska engagera unga människor och göra dem till ansvarstagande företrädare för humanitära värden genom att förhindra och lindra mänskligt lidande och förbättra situationen för och tillsammans med de mest utsatta. Att förhindra spridningen av lätta vapen och att jobba mot barnsoldater är exempel på frågor som Röda Korsets Ungdomsförbund arbetar med. Under våren 2002 har Svenska Röda Korset, tillsammans med TEMO, genomfört en attitydundersökning om lätta vapen i Sverige. Ungdomsförbundet har varit delaktiga i planeringen av undersökningen. Resultaten kommer att ligga till grund för ungdomsförbundets framtida arbete med frågorna.

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) bedriver sedan januari 2000 ett forskningsprojekt för att undersöka sambanden mellan tillgången på vapen, vapenhandel och konflikter med särskilt fokus på just de lätta vapnen.

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen är världens äldsta och Sveriges största fredsorganisation. Svenska Freds arbetar för att få till stånd en kraftig minskning av den svenska och internationella vapenhandeln. Föreningen anser att Sverige bör inta en framskjuten position för en eliminering av den olagliga handeln med lätta vapen och en mycket strikt kontroll av dess huvudsakliga ursprung – den lagliga handeln. Svenska Freds har sedan början av 1980-talet systematiskt granskat och skapat debatt kring pågående och aktuella vapenaffärer i Sverige och Europa. Föreningen verkar för en skärpning och en restriktiv tillämpning av gällande riktlinjer för vapenexport.

Svenska Rädda Barnen arbetar främst med frågan om lätta vapen via deras arbete mot att använda barn som soldater i konflikter, så kallade barnsoldater.

Svenska Röda Korset ska som självständig, opartisk och partipolitiskt obunden organisation, med lokal förankring i hela landet, kartlägga tillgängligheten på lätta vapen i Sverige. Svenska Röda Korset vill öka kunskapen och skapa opinion för att minska tillgängligheten på vapen samt se över lagstiftningens utformning och tillämpning.

Några av målen för Svenska Röda Korsets verksamhet med lätta vapen är att minska tillgängligheten på lätta vapen och därmed skapa ett tryggare samhälle, att förändra attityder och värderingar till konflikthantering och att främja goda krafter mot våld. Svenska Röda Korset arbetar med frågan om lätta vapen, både nationellt och internationellt.

Swedish Action Network on Small Arms (SANSAs) är ett nätverk av svenska organisationer som bildades hösten 2000. SANSAs vill tillsammans arbeta för ökad kunskap om effekten och spridningen av lätta vapen både i Sverige och internationellt och har som mål att verka för minskad tillgång till och ökad kontroll av lätta vapen.

Statliga aktörer

FN

Eftersom problemen med lätta vapen är globala måste de också lösas med internationellt samarbete. FN:s roll är därför särskilt viktig.

The UN Firearms Protocol är en bilaga till UN Convention against Transnational Organized Crime. Syftet är att stärka samarbete mellan länder för att förebygga och bekämpa olaglig tillverkning av och handel med skjutvapen (även delar av sådana samt ammunition). För att nå detta ingår informationsutbyte på både nationell, regional och global nivå. Om länder bättre kan se vilken väg vapnen tar kan medvetenheten om den illegala handeln öka. Det tar tid att få länder att skriva under avtalet och det krävs pengar för att sedan genomföra det man kommit överens om.

FN höll i juli 2001 en stor konferens om den illegala handeln med lätta vapen (The UN Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in all Its Aspects)¹⁷. Konferensen ledde fram till ett bindande handlingsprogram. Flera av frågorna som diskuterades är känsliga för några länder vilket ledde till att många av skrivningarna i handlingsprogrammet urvattnades i förhandlingarna för att få med alla länder. Sammanfattningsvis är dokumentet ganska svagt med många förbehåll för staters rätt att handla efter eget tycke, men det faktum att konferensen hölls och att ett uppföljningsbart dokument med nästan 90 punkter antagits är ändå en framgång. Handlingsprogrammet kan vara ett viktigt instrument för de organisationer och enskilda som vill driva på arbetet kring lätta vapen. Just skrivningarna om hur konferensen ska följas upp ger utrymme för fortsatt arbete inom FN. Det finns uttryckliga referenser till fortsatt arbete för att förbättra exportkontroll, reduktion av överskottsvapen, märkning av vapen och registrering av vapenhandlare. Man beslöt också att sammankalla en FN-konferens senaste år 2006 för att följa upp handlingsprogrammet.

---

¹⁷ Informationen i detta avsnitt kommer framförallt från Malin Stawe, Kristna Fredsrörelsen som var NGO-representant i den svenska regeringsdelegationen vid konferensen.

Några av konferensens stora stötestenar var:

- Förbud för stater att exportera till icke-statliga aktörer (till exempel gerilla- och rebellgrupper) vilket samtliga länder utom USA ville ha med varför förslaget ströks.
- Exportkriterier, vilket framförallt EU försökte få med. EU hävdade att man måste kontrollera den tillåtna handeln med lätta vapen eftersom dessa alltför ofta hamnar i orätta händer.
- Civilt innehav av lätta vapen var också en känslig fråga för USA som krävde att man strök skrivningar om detta.
- Krav på öppenhet om vad och vilka man exporterar till ströks ur handlingsprogrammet. Det finns dock uppmaningar till stater att utbyta information samt att informera ursprungslandet i de fall en stat väljer att till exempel exportera vapen vidare.
- Frågan om juridiskt bindande instrument avseende märkning/spårning försvann i stor utsträckning i förhandlingarna. Detta var en stor besvikelse för många frivilligorganisationer som genom nätverket IANSA drivit detta.

EU

Under de senaste åren har EU börjat arbeta för att begränsa spridningen av lätta vapen. Sedan dess har flera avtal gjorts som fokuserar på den tillåtna överföringen, illegal handel och stöd till länder och regioner som är mest påverkade. Tyvärr så har inte alla avtal implementerats lika snabbt som de skrevs under.

EU antog i juni 1997 ett program, European Union Programme for Preventing and Combating Illicit Trafficking in Conventional Arms, för att bekämpa och förhindra illegal handel med konventionella vapen, särskilt lätta vapen. 1998 antogs en uppförandekod, European Union Code of Conduct on Arms Export, som gäller export av konventionella vapen. Detta gjordes för att få fram en mer sammanhållen mekanism i EU som behandlar både kontroll och minskning av spridningen av vapen. Det består av riktlinjer som bör följas när man fattar beslut om export. Det innebär att man ska ta hänsyn till det mottagande landets respekt för mänsk-

liga rättigheter, den interna situationen, beteendet mot andra länder (bland annat respekt för internationell rätt) och hur mycket man spenderar på vapen i förhållande till social och ekonomisk utveckling. Även om många har välkomnat dessa riktlinjer finns det också kritik. Den har bland annat handlat om att öppenhet och utbyte av information som förespråkas gälla mellan medlemsländerna snarare än gentemot allmänheten.

1998 antog EU något som kallas EU:s gemensamma åtgärd avseende lätta vapen, Joint Action on small arms. Målet är att arbeta med förebyggande åtgärder för att undvika stora destabiliserande ansamlingar av vapen. Detta vill man göra bland annat genom att genomföra nationella inventeringar av lätta vapen och förstöra överflödiga vapen. En annan åtgärd är att se till att man följer de kriterier för export som man antog i den europeiska uppförandekoden för vapenexport. Demobilisering och återintegrering av de som varit soldater i krig är också några av de gemensamma åtgärderna vid sidan av att också ge ekonomiskt och tekniskt stöd för att allt detta ska bli möjligt.

OSSE

Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa, OSSE (engelska: OSCE) antog i november 2000 ett politiskt bindande dokument om lätta vapen: The OSCE Document on Small Arms and Light Weapons. "Politiskt bindande" betyder att medlemsländerna har ställt sig bakom ett dokument som uttrycker vad de vill göra snarare än att de måste göra det (då skulle det ha varit juridiskt bindande). Dokumentet fokuserar på kontrollen av den tillåtna handeln med lätta vapen genom till exempel märkning av och register över vapen samt att länderna ska göra sina regler och sin dokumentation över import och export mer lika. Det tar också upp den illegala handeln och problemen med mellanhänder. Om överskottsvapen sägs att förstörande är "the preferred method for the disposal of small arms" (sektion IV(C), §1). Det lyfter också frågan om öppenhet om information som rör lätta vapen. Även om det är en förbättring så står det ännu inte att informationen ska bli offentlig.

Tips på mer information

www.iansa.org

Det internationella nätverket mot lätta vapen har en informativ webbplats bland annat om vad som sker inom enskilda organisationer runt om i världen.

www.smallarmssurvey.org

Forskningsprojekt om lätta vapen, med bas i Schweiz, som idag är en av de bästa källorna för information om lätta vapen.

www.nisat.org

NISAT, Norwegian Initiative on Small Arms Transfers har bland annat databaser med länder, exportörer och importörer av lätta vapen på sin hemsida.

www.sipri.se

SIPRI, Stockholm International Peace Research Institute bedriver forskning om bland annat vapenhandel och nedrustningsfrågor.

www.sansa.org

Det svenska nätverket mot lätta vapen.

www.rb.se/childwardatabase/

Rädda barnens sidor om barnsoldater.

<http://disarmament.un.org/cab/>

FN:s avdelning för nedrustning av konventionella vapen. Här finns information om FN:s konferens om lätta vapen och mycket annat.

www.undp.org/erd/smallarms

På UNDP:s hemsida hittar du nyheter och information om lätta vapen ur ett utvecklingsperspektiv.

www.basicint.org/WT/smallarms/main.htm

BASIC har mycket information (på engelska) om lätta vapen.

Källor

Tryckta källor

Graduate Institute of International Studies (2001) *Small Arms Survey 2001 – Profiling the problem*, Genève

Graduate Institute of International Studies (2002) *Small Arms Survey 2002 – Counting the human cost*, Genève

Lindahl, Rolf (2001) *Fokus på vapenhandeln*, Stockholm: Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen

Wallensteen, Peter & Sollenberg, Margareta (2000) *Armed Conflict and Regional Conflict Complexes, 1989-1999*, Journal of Peace Research Vol 37 (no 5)

Övriga källor

Kristna Freds (2002) Nyhetsbrev nr 82

Stawe, Malin (2001) Rapport från UN Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects

Intervjuer

Stefan Hanson, Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP) den 24 januari 2002

Joakim Vaverka, Utrikesdepartementet den 11 februari 2002

Denna skrift har tagits fram i samarbete mellan:

